

Werkplan Forum Standaardisatie 2009

Resultaat en rekenschap

Auteur

Sander Zwienink

Documentnummer

Versie

0.4

Status

Concept

Datum

Den Haag

, 8 december 2008

Documentbeheer

Documenthistorie

Datum	Versie	Auteur	Opmerkingen
12-11-2008	0.1	Sander Zwienink	Initiële versie
21-11-2008	0.2	Sander Zwienink	
5-12-2008		Sander Zwienink	Commentaar Nico Westpalm-van Hoorn, Steven Luitjens en Joop van Lunteren verwerkt
8-12-2008	0.4	Sander Zwienink	

Goedkeuring

Datum	Versie	Goedgekeurd door	Opmerkingen

Gerelateerde documenten

- Interoperabiliteitsagenda – ruimte voor richting

Inhoud

Inleiding.....	4
1.1. Doel in 2009	4
1.2. Mijlpalen in 2009.....	4
 2. Interoperabiliteitsagenda	5
2.1. Standaard open	5
2.2. Authenticatie en autorisatie.....	7
2.3. Governance van interoperabiliteit.....	9
2.4. Dienstverleningsconcepten	10
2.5. Financieringsarrangementen.....	11
2.6. Omgaan met gegevens	12
2.7. Semantiek	13
 3. Overige activiteiten.....	15
3.1. Onderzoek	16
3.2. Europese samenwerking	17
3.3. Communicatie en congres.....	18
 4. Secretariaat	19
 5. Kalender 2009	20
5.1. Forumvergaderingen.....	20
5.2. Collegevergaderingen	20

Inleiding

2008 stonden voor Forum en College Standaardisatie in het teken van twee belangrijke onderwerpen: de lijst met standaarden en de interoperabiliteitsagenda. De interoperabiliteitsagenda bevat de belangrijkste voorwaarden voor interoperabiliteit binnen en met de publieke sector. Deze onderwerpen -zeven in totaal- staan centraal in het werkplan 2009 van het Forum Standaardisatie. De lijst met standaarden – onderdeel van een van de zeven randvoorwaarden voor interoperabiliteit – begint gestalte te krijgen.

2009 wordt een jaar om verder te gaan op de ingeslagen weg. Nu de inhoudelijke thema's bekend zijn is het aan het Forum en College de aanjaagrol op elk van die thema's te pakken. Communicatie speelt daarbij een sleutelrol: zonder een duidelijke boodschap hebben besluiten en adviezen beperkt effect. Het Forum zal het komend jaar dan ook veel aandacht schenken aan het uitdragen van de boodschap, maar ook - al dan niet zelf- de effecten van de besluiten van het College onderzoeken.

Naast de uitvoering van de interoperabiliteitsagenda blijft het Forum een deel van de capaciteit vrijmaken voor operationele interoperabiliteitsvraagstukken. Na e-Factureren en het WDO datamodel zal ook in 2009 gekeken worden waar met publiek-private samenwerking doorbraken gerealiseerd kunnen worden.

Het werkplan 2009 bevat een ambitieuze lijst met activiteiten die de onderwerpen op de agenda een forse stap verder kunnen helpen. De onderwerpen op de agenda vragen echter een verandering die jaren vergt. Het werk zal eind 2009 dan ook lang niet af zijn.

1.1. Doel in 2009

Eind 2009 kent en volgt de publieke sector de adviezen en besluiten van Forum en College. Die adviezen worden gegeven op basis van de interoperabiliteitsagenda.

1.2. Mijlpalen in 2009

Mei 2009	Collegevergadering
November 2009	Collegevergadering
Najaar 2009	Congres over interoperabiliteit

2. Interoperabiliteitsagenda

De interoperabiliteitsagenda vormt de basis voor het werkplan 2009. Elk onderwerp op de agenda heeft prioriteit. De aanpak en inspanning zal echter per onderwerp sterk verschillen.

2.1. Standaard open

Linksom of rechtsom, de overheid ontkomt niet aan standaardisatie. Daarbij geldt als norm: overheden communiceren waar mogelijk met behulp van open standaarden.

Voor open standaarden die interoperabiliteit en leveranciersafhankelijkheid vergroten is een lijst gekomen waar comply-or-explain voor geldt. Standaarden die al een de facto standaard zijn komen er niet op.

Er blijkt echter wel behoefte te zijn bij projectmanagers, architecten etc. aan een overzicht van open standaarden met een hoog open deur gehalte. Om zo'n overzicht te creëren wordt een referentielijst gemaakt. Hiervoor geldt geen comply-or-explain.

Een ander probleem is dat er op dit moment geen inzicht is in de relaties tussen de standaarden. Hierdoor is het bijvoorbeeld niet duidelijk of en hoe standaarden die gebruikt worden binnen de overheidsorganisaties elkaar aanvullen of met elkaar concurreren.

2.1.1. Doel voor 2009

A) Lijst met open standaarden voor comply-or-explain

Bevorderen van interoperabiliteit en leveranciersafhankelijkheid.

B) Referentielijst

Handreiking geven aan de gebruikers van ICT standaarden.

C) Standaarden in relatie

Relaties tussen standaarden in kaart brengen en manieren van omgaan aanreiken bij elkaar aanvullende en met elkaar conflicterende standaarden.

2.1.2. Resultaat voor 2009

A) Lijst met standaarden

- Doorlopen procedure met vier standaarden
- Beheer inregelen en overdracht voorraadlijst en begeleiding onderzoeksfase aan het ICTU programma NOIV

- Onderzoek waarom aanmeldingen achterblijven en advies voor verbetering
- Vernieuwen website voor het beter ontsluiten van de lijst met standaarden

B) Referentielijst

De **referentielijst** bevat de facto open standaarden, samen met de relevante informatie over die standaarden. Voor deze lijst moet ook het beheer geregeld worden.

C) Standaarden in relatie

1. Een **prototype** maken voor een tool waarmee relaties tussen open standaarden inzichtelijk worden gemaakt.
2. Onderzoeken hoe grote partijen omgaan met conflicterende en elkaar aanvullende standaarden

2.1.3. Planning**A) Lijst met open standaarden voor comply-or-explain**

1. Doorlopen procedure met 4 standaarden Q1
2. Beheer en overdracht onderzoeksfase Q2
3. Advies aanmeldingen Q1
4. Website Q3/Q4

B) Referentielijst

Initiële lijst Q1/2, daarna beheer

C) Prototype

Ontwikkeling prototype Q2/Q3

2.2. Authenticatie en autorisatie

Authenticatie en autorisatie zijn nodig voor de meeste transacties met de overheid. Of het nu gaat om in te zien hoe hoog de studieschuld is, het verlengen van het paspoort of het aanvragen van een kapvergunning. Een dekkende generieke set authenticatiemiddelen voor alle transacties van bedrijf, burger en overheid met de overheid is nog niet beschikbaar. Politieke verantwoordelijkheid en oplossingsrichtingen voor authenticatie worden eind 2008 geregeld. Voor autorisatie inclusief machtiging zijn we minder ver. Nog onvoldoende helder is wat onder autorisatie en machtiging wordt verstaan, in hoeverre daar breed behoefte aan bestaat, wie probleemeigenaar is en wat mogelijke oplossingsrichtingen zijn.

2.2.1. Doel voor 2009

Voor authenticatie willen we dat:

- er bestuurlijk helderheid is over het eigenaarschap van het dossier authenticatie
- er beleid is over authenticatie in de publieke sector. Dat beleid betreft ook het vraagstuk over de inzet van publieke en/of private authenticatiemiddelen
- er een beperkte set authenticatiemiddelen beschikbaar is voor transacties in de publieke sector. Deze moeten zowel voldoende veilig zijn als gebruiksgemak bieden.

Voor autorisatie willen we dat:

- er eenduidige definities zijn over autorisatie en machtiging
- het eigenaarschap van het dossier autorisatie/mandatering is belegd
- er inzicht is in de behoefte aan mandatering en de eventuele variëteit in die behoefte
- er een helder beleid is over autorisatie en mandatering in de publieke sector. Dat beleid betreft ook het vraagstuk over de inzetbaarheid van instrumenten uit de private sector
- er instrumenten zijn waarmee in de gesignaleerde behoeften kan worden voorzien

2.2.2. Resultaat voor 2009

Authenticatie

- een advies aan het College over het in ontwikkeling zijnde beleid
- halfjaarlijks wordt een voortgangsrapportage gemaakt voor het College. Daarbij wordt aangegeven of aanvullende acties nodig zijn.

Autorisatie

- een definitiestudie, wat moet worden verstaan onder autorisatie en machtiging

- een verkenning autorisatie/mandatering met knelpunten en aanbevelingen
- een advies aan het College voor beleggen van het eigenaarschap en voor verdere actie
- halfjaarlijks rapportage over de voortgang, daarbij wordt aangegeven of verdere acties nodig zijn.

2.2.3. Planning

Authenticatie:

- Halfjaarlijks verslag aan College over de voortgang en issues

Autorisatie:

- Verkenning, probleem definitie en voorstel voor oplossingsrichting Q1 2009
- Advisering aan College Q2 2009
- Vervolgaanpak afhankelijk van besluit College

2.3. Governance van interoperabiliteit

Governance van interoperabiliteit houdt in sturen op effectieve toepassing van standaarden en gestandaardiseerde voorzieningen.

Belangrijke vragen op dit dossier zijn onder meer:

- Wat zijn kritische succesfactoren voor de implementatie van standaarden?
- Hoe kan het Kabinet het gedrag van individuele overheidsorganisaties effectief beïnvloeden?
- Hoe kan het Kabinet naleving van afspraken met betrekking tot interoperabiliteit het beste borgen?

2.3.1. Doel voor 2009

Heldere besturing van interoperabiliteit door de regiegroep dienstverlening en e-overheid; geadviseerd door en kritisch te volgen door Forum en College Standaardisatie

2.3.2. Resultaat voor 2009

- Bijdragen aan de ontwikkeling van strategiekatern NORA 3.
- Onderzoek en adoptiestrategieën en kritische succesfactoren voor de implementatie van standaarden
- Een advies over het “inbedden” van en sturen op interoperabiliteit bij de (door)ontwikkeling van de e-overheid

2.3.3. Planning

- Afronden strategiekatern Q1
- Vaststellen strategiekatern Q2 (Collegevergadering mei)
- Onderzoek adoptiestrategieën Q2
- Advies “sturen op interoperabiliteit” Q2 (t.b.v. Collegevergadering mei)

2.4. Dienstverleningsconcepten

Het gaat bij dienstverleningsconcepten om het aanbieden van “diensten in samenhang”, met burger en bedrijf centraal. Er lopen vele initiatieven op dit terrein, op verschillende schalen, in verschillende domeinen. Van enige consistentie daarin lijkt echter geen sprake.

De samenhang in de wijze waarop overheidsorganisaties contacten onderhouden met burgers dient er wel te komen, allereerst ter ondersteuning van het kiezen en inrichten van herkenbare communicatiekanalen.

2.4.1. Doel voor 2009

Samenhangende benadering van dienstverleningsconcepten binnen de overheid.

- Inzicht en bewustwording creëren > inzicht in lopende initiatieven, ‘best practices’ en generieke knelpunten
- Stakeholders bij elkaar brengen, gesprek op gang krijgen over noodzakelijke samenhang.
- Indicatie voor mogelijke operationele agenda.

2.4.2. Resultaat voor 2009

1. Oriënterend rapport dat inventarisatie biedt van initiatieven en knelpunten. Daarbij focus op enkele ‘hoofddomeinen’ (b.v. ‘Zorg’, ‘Jeugd’, ‘Werk en Inkomen’, ‘...’), zodat zicht ontstaat op noodzakelijke samenhang of het ontbreken daarvan.
2. Ronde tafel gesprek met stakeholders. Aard van bijeenkomst(en) en samenstelling deelnemersgroep(en) zijn afhankelijk van de resultaten van 1.
3. Advies aan College betreffende operationele aanpak.

2.4.3. Planning

- Oriënterend rapport Q2
- Ronde tafel Q3
- Advies aan College Q4 (t.b.v. Collegevergadering november)

2.5. Financieringsarrangementen

Voor overheidsdiensten bestaat momenteel geen eenduidig, helder model voor de financiering van (generieke) informatiediensten. Het gaat daarbij niet alleen om de ontwikkelingskosten, maar ook om het beheer en de implementatie van een dienst. Organisaties en projecten die generieke voorzieningen moeten leveren en beheren (bijvoorbeeld GBO en DKD) hebben daar last van. Tal van overheidsorganisaties zijn voor een sluitende begroting afhankelijk van inkomsten uit de verkoop van gegevens. Doorberekening van kosten voor gebruik van elkaars data is een drempel op weg naar echte interoperabiliteit.

2.5.1. Doel voor 2009

Op korte termijn vooral een voorstel hoe procesmatig met dit vraagstuk kan worden omgegaan. Accent ligt daarbij op het in kaart brengen van de probleemhebbers, het formuleren van de onderzoeksvragen en het zicht krijgen op een gemeenschappelijk perspectief.

Op langere termijn: procedures, beleidsopties en afspraken voor het realiseren van (gedeeltelijke) financiering uit de algemene middelen voor voorzieningen die bovensectoraal van belang zijn.

2.5.2. Resultaat voor 2009

Onderbouwd advies aan BZK, EZ en FIN op weg naar een bestuurlijke commissie (à la Wallage Postma) die opties verkent en oplossingsrichtingen benoemt.

2.5.3. Planning

- Inventariseren buitenlandse voorbeelden, benoemen gevonden opties. Q2
- Inventariseren probleemhebbers, formuleren onderzoeksvragen, opties voor inrichting overleg, verkennen haalbaarheid. Is 'finance follows strategy' een werkbaar concept? Q2
- Advies aan College Q4

2.6. Omgaan met gegevens

Burgers, bedrijven en instellingen moeten in staat zijn gegevens en de uitwisseling van informatie over hen te kunnen controleren en te kunnen herstellen door terugmelding. Daarnaast bestaat er mogelijk spanning tussen het principe eenmalig aanleveren van gegevens, meermalig gebruik en de Wet Bescherming Persoonsgegevens. De Wet Bescherming Persoonsgegevens gaat er van uit dat het doel van gegevensuitvraag nadrukkelijk bepaald is. Binnen een keten is het doel van het verzamelen van gegevens nog wel te bepalen, maar bij het uitwisselen van gegevens over ketens heen – bijvoorbeeld uitwisseling van gegevens tussen onderwijsinstelling en sociale dienst – is het veel moeilijker te bepalen of het gebruik van de gegevens overeenkomt met het oorspronkelijke doel van het vergaren. Bovendien kan een gebruiker niet of moeilijk achterhalen wat er met zijn gegevens gebeurt, laat staan eenvoudig gegevens aan (laten) passen.

2.6.1. Doel voor 2009

Duidelijkheid en inzicht in de mogelijkheden en onmogelijkheden van gegevens met elkaar delen. Dit houdt vooral in: verduidelijken wat er al is.

2.6.2. Resultaat voor 2009

Een visie op transparantie, vertrouwen, in de overheid als onderdeel van de moderne informatiesamenleving. Die visie zal worden vertaald naar de huidige situatie, aangevuld met een advies over verdere aanpak.

2.6.3. Planning

- Oriëntatie met behulp van essays Q2
- Visie op de overheid in de moderne informatiesamenleving aan de hand van een aantal ronde tafelbijeenkomsten; voorgezeten door een ervaren en onafhankelijk deskundige Q3
- Advies aan College Q4

2.7. Semantiek

Semantiek wil zeggen dat zender en ontvanger elkaar begrijpen bij het uitwisselen van gegevens en dat zij dezelfde betekenis aan begrippen toekennen.

Binnen de Nederlandse situatie is de ontwikkeling van basisregistraties een enorme stap voorwaarts, want die hebben als doel het op één plaats opslaan van basisgegevens. Eenmalige gegevensverstrekking en hergebruik van gegevens (tevens uitgangpunten in het NUP) onderstrepen de noodzaak om op een begrijpelijke manier gegevens uit te wisselen. Hoewel dezelfde objecten in verschillende basisregistraties voorkomen, bepalen de verschillende contexten waarin zij gebruikt worden en onderliggende wetgevingen, dat zij verschillende betekenis en lading hebben. Uitwisseling en hergebruik zijn daarmee niet vanzelfsprekend. Er vindt, m.n. binnen het programma OverheidsDiensten Platform(ODP), stroomlijning en afstemming plaats, maar van echte semantische eenheid is geen sprake.

2.7.1. Doel voor 2009

Lange termijn doelstelling: Verbeteren van semantische samenhang en interoperabiliteit binnen het stelsel van basisregistraties en daarop aansluitende sectorale registraties.

In 2009: inzicht krijgen in de toepasbaarheid van een schaalbare en toekomstbestendige modelleermethode waarin semantische samenhang is geborgd.

Daartoe: Praktijkproef waarin begrippen uit verschillende contexten, met specifieke betekenissen, stelselmatig aan elkaar worden gerelateerd.

Resultierend in een advies/strategie voor verdere aanpak van stelselmatige semantiek

2.7.2. Resultaat voor 2009

Praktijkproef waarin enkele basisregistraties in een gezamenlijk semantisch model worden gebracht en beproefd. Opbrengsten:

- Beschrijving en mapping van alle objecten in de betreffende basisregistraties
- Inzicht in knelpunten voor gegevensuitwisseling (interoperabiliteit), veroorzaakt door betekenisverschillen.
- Proeve van werkzaamheid van een modelleertechniek waarbij betekenissen in een context geplaatst worden waardoor zowel samenhang geborgd is als reële verschillen tot hun recht komen (stelselmatige betekenisordening).
- Met praktijkmateriaal gemaakte voorbeelduitwerking van stelselmatige semantiek.
- Proeve van werkzame synthese met zgn. dienstgerichte opzet van informatieverkeer (Engelstalig: service-oriented architecture).
- Advies aan Forum over strategie voor doorontwikkeling van stelselmatige semantiek.

2.7.3. Planning

Fase 1: Praktijksimulatie Q2

Fase 2: Vervolgstappen: nader te bepalen

3. Overige activiteiten

Naast de interoperabiliteitsagenda onderkent het Forum een aantal activiteiten met een breed karakter die de onderwerpen op de agenda versterken. Dit zijn:

- Onderzoek naar interoperabiliteit als vak
- Europese samenwerking
- Communicatie

3.1. Onderzoek

Interoperabiliteit is nog geen echt vak, zoals bijvoorbeeld architectuur dat wel is. Vanwege het belang van interoperabiliteit bestaat echter wel behoefte aan mensen die het vak interoperabiliteit beheersen.

3.1.1. Doel voor 2009

Met behulp van onderzoek naar (deel)aspecten van interoperabiliteit ontstaat een gereedschapkit voor deskundigen die moeten zorgen voor interoperabiliteit tussen organisaties en systemen. Het onderzoek leidt tot instrumenten die met behulp van praktijkcases getoetst worden.

3.1.2. Resultaten voor 2009

In 2009 wordt aan de volgende instrumenten gewerkt:

- Hergebruik bestaande sectorale instrumenten. Onderzocht wordt of deze instrumenten generiek te maken en toe te passen zijn.
- Onderzoek naar kritische succesfactoren en adoptiestrategieën voor standaarden.
- Onderzoek naar versiebeheer en impact op implementatie
- Beoordelingscriteria voor de kwaliteit van standaarden

3.1.3. Planning

Het geplande onderzoek is afgerond in Q3

3.2. Europese samenwerking

Internationaal lopen tal van activiteiten die betrekking hebben op standaardisatie en interoperabiliteit. Een aantal van deze activiteiten hebben we in beeld en hierin wordt geparticipeerd vanuit NL. Het gaat hierbij met name om een aantal activiteiten bij de Europese Commissie (IDABC en de pilot programma's). Er zijn echter veel activiteiten waar geen zicht op is. Denk bijvoorbeeld aan de activiteiten bij CEN/ISSS of de standaardisatie initiatieven binnen de sectoren op EU niveau. Daarnaast is er (nog) nauwelijks sprake van coördinatie tussen de inbreng van NL op de activiteiten en is er geen algemene strategisch aanpak.

3.2.1. Doel voor 2009

Inzicht in wat er internationaal speelt op het gebied van interoperabiliteit en standaardisatie en hoe daarop in te spelen. In 2009 wordt begonnen met de EU en worden de volgende zaken bereikt:

1. inzicht in wat speelt bij de EU op het gebied van standaardisatie en interoperabiliteit
2. inzicht hoe vanuit NL het beste met de Europese activiteiten op dit gebied kan worden omgegaan.

3.2.2. Resultaten voor 2009

Verkenning en advies

Een onderzoek naar de activiteiten (projecten, werkgroepen, pilots etc.) die bij de EU plaatsvinden met betrekking tot interoperabiliteit en standaardisatie (inventarisatie), de gevolgen van deze activiteiten voor NL (analyse), en een advies over hoe effectief vanuit NL met deze activiteiten kan worden omgegaan.

Participatie

Participatie in relevante activiteiten van de EU op het gebied van standaardisatie en interoperabiliteit.

3.2.3. Planning

- Verkenning en advies Q3
- Participatie doorlopend

3.3. Communicatie en congres

Zichtbaarheid en herkenbaarheid van het Forum (en het College) Standaardisatie zijn onvoldoende en dienen vergroot te worden.

3.3.1. Doel voor 2009

Om het door ons gestelde doel, te weten dat eind 2009 iedereen binnen de overheid de adviezen van Forum en College volgt, te bereiken dient aan de volgende voorwaarden te worden voldaan:

- naamsbekendheid
- vindbaarheid
- leesbaarheid adviezen
- bruikbaarheid adviezen

Door middel van strategische communicatie dienen deze voorwaarden gerealiseerd te worden.

3.3.2. Resultaten voor 2009

Communicatieplan

Het werkplan 2009 van het Forum Standaardisatie omvat een groot aantal onderwerpen. Aan de hand van de per onderwerp opgestelde werkplannen zal bepaald moeten worden welke onderwerpen met prioriteit opgepakt zullen worden.

Het op te stellen communicatieplan dient te voorzien in het gericht en uitgebreid communiceren over de geprioriteerde onderwerpen, de stand van zaken m.b.t. deze onderwerpen en de bereikte doelen.

Congres

Een van de middelen om de bekendheid van Forum en College te vergroten en het belang van interoperabiliteit onder de aandacht te brengen is het organiseren van een congres over een pakkend onderwerp.

3.3.3. Planning

- Communicatieplan Q1
- Congres Q3 (najaar 2009)

4. Secretariaat

De secretariële werkzaamheden van het Bureau Forum Standaardisatie bestaan in 2009 uit de volgende activiteiten:

- Organisatie en voorbereiding 6 Forumvergaderingen
- Organisatie en voorbereiding 2 Collegevergaderingen
- Werkbezoek Forum. Het Forum heeft in overweging in juni 2009 op Forumreis te gaan.
- Verslag activiteiten Forum en College aan Minister (voor 1 maart)

5. Kalender 2009

5.1. Forumvergaderingen

In 2009 vergadert het Forum op de volgende data:

11 februari 2009
8 april 2009
17 juni 2009
2 september 2009
14 oktober 2009
16 december 2009

5.2. Collegevergaderingen

In 2009 vergadert het College op de volgende data

20 mei 2009
18 november 2009